

דוח פעילות 1

1 < דוח פעילות

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, מתוקף תפקידה על פי החוק, בוחרת חברים חדשים לשורותיה ומקדמת ומטפחת את הפעילות המדעית בישראל. בשנה זו נעשו פעולות חדשות ומתמשכות, ובהן ייעוץ שוטף לגורמי הממשלה בנושאי מחקר ותכנון מדעי בעלי חשיבות לאומית, באמצעות האגף החדש שהוקם השנה לייעוץ וקשרי ממשל, וכן באמצעות גילויי דעת של מועצת האקדמיה. האקדמיה פעלה לחיזוק קשרי החוץ המדעיים עם אקדמיות עמיתות בחו"ל, בין השאר סביב הטבח של 7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו. עוד פעלה השנה האקדמיה לטיפול חוקרים צעירים, בייחוד במדעי הרוח והחברה, והמשיכה בפעילותן של החטיבות למדעי הטבע ולמדעי הרוח ושל ההוצאה לאור. כמו כן פעלה האקדמיה להנחלתו ולהנגשתו של המדע לציבור באמצעות אירועים מדעיים המתקיימים בבית האקדמיה וכן באופן מקוון.

בפרק זה מוצג תקציר הפעילות השוטפת של האקדמיה.

1.1 < קבלת חברים חדשים לאקדמיה

האספה הכללית של האקדמיה בחרה בישיבתה מיום כ"ד בסיוון תשפ"ג, 13 ביוני 2023, שלוש חברות וחמישה חברים חדשים אל שורותיה, ואלה הם: פרופ' מיכל אירני, פרופסור למדעי המחשב, מכון ויצמן למדע; פרופ' ישראל גרשוני, פרופסור להיסטוריה של המזרח התיכון, אוניברסיטת תל אביב; פרופ' עופר זיתוני, פרופסור למתמטיקה, מכון ויצמן למדע; פרופ' אלי זלדוב, פרופסור לפיזיקה של חומר מעובה, מכון ויצמן למדע; פרופ' לאונה טוקר, פרופסור לספרות אנגלית והשוואתית, האוניברסיטה העברית בירושלים; פרופ' שרה סטרומזה, פרופסור לשפה ולספרות ערבית ולמחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים; פרופ' שמואל פיינר, פרופסור להיסטוריה של עם ישראל, אוניברסיטת בראילן; פרופ' יצחק פריד, פרופסור למדעי המוח, לנירוכירורגיה ורפואה, אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס.

טקס קבלת החברים החדשים לאקדמיה התקיים במתכונת צנועה בשל טבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו, בישיבה הפתוחה של האספה הכללית של האקדמיה ביום הדלקת נר שישי של חנוכה תשפ"ד, 12 בדצמבר 2023, בבית האקדמיה בירושלים. [הרצאות הבכורה של החברים החדשים](#) זמינות לצפייה באתר.

למעלה, מימין: פרופ' מיכל אירני, פרופ' ישראל גרשוני, פרופ' עופר זיתוני ופרופ' אלי זלדוב. למטה, מימין: פרופ' לאונה טוקר, פרופ' שרה סטרומזה, פרופ' שמואל פיינר ופרופ' יצחק פריד

1.2 < הערכה וייעוץ לגורמי ממשל

חוק האקדמיה מונה עם תפקידיה של האקדמיה ייעוץ לממשלה בפעולות הנוגעות למחקר ולתכנון מדעי בעלי חשיבות לאומית. פעילות הייעוץ של האקדמיה נעשית בתחומי מדיניות מדע ומדע למען מדיניות. הפעילות נועדה לקדם קבלת החלטות וגיבוש מדיניות על יסוד נתונים, עובדות וידע מדעי. לשם כך האקדמיה מעמידה את משאביה – כגוף ממלכתי, ניטרלי ועצמאי, בעל רשת ענפה של קשרים עם מדענים ועם חוקרים מובילים בכל תחומי המחקר ואת המוניטין הבין-לאומי שלה של מצוינות מדעית – לרשות מקבלי החלטות והציבור הרחב.

השנה הקימה האקדמיה אגף ייעודי חדש אשר נועד לקדם ולהרחיב את הפעילות למתן ייעוץ המבוסס על מחקר ומדע ולחזק את הקשר שבין האקדמיה לממשל. האגף החדש מאגם את כל פעולות האקדמיה השונות למימוש תפקיד הייעוץ, ובהן ריכוזה של ועדת דוח מצב המדע התלת-שנתי וכן ועדות שונות שהוקמו כדי לתת מענה לצרכים שעלו ופרסום דוחותיהן ותוצרי פעילותן. האגף כולל כיום גם את הפעולות לקידום השימוש בידע מחקרי בתחום החינוך, שעד כה נוהלו באמצעות "היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך" (למידע נוסף על האגף החדש ראו להלן בפרק 4 "האגף לייעוץ וקשרי ממשל").

עוד פעלה השנה האקדמיה להידוק הקשרים עם ועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת, ונציגיה ונציגי האקדמיה הצעירה הישראלית השתתפו בישיבותיה לעיתים מזומנות ונשאו דברים.

1.2.1 < גילויי דעת מטעם מועצת האקדמיה

במהלך השנה פרסמה מועצת האקדמיה גילויי דעת והביעה בהם את עמדתה בעניינים שבראש סדר היום הציבורי:

< [בחודש ינואר פורסם גילוי דעת מאת מועצת האקדמיה בנושא הקיצוץ המתוכנן בתקציבי ההשכלה הגבוהה.](#)

< [בחודש פברואר שלחה מועצת האקדמיה מכתב פתוח לשר החינוך בנושא פרס ישראל.](#)

< [בחודש מרס פורסם גילוי דעת של מועצת האקדמיה ונשיאה הקודמים בנושא פגיעות הממשלה במחקר המדעי, ברוח ובתרבות בישראל.](#)

נוסף על אלה קידם נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל את עמדותיה של מועצת האקדמיה בנושאי החקיקה והתקצוב הנוגעים להשכלה גבוהה ולתרבות בישראל, בהזדמנויות רבות במסגרת דיוני ועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת ובראיונות רבים בתקשורת.

1.3 < פעולות האקדמיה הנוגעות לטבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו

לאחר טבח ה-7 באוקטובר שלח נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל [מכתב לנשיאי האקדמיות ברחבי העולם](#) והדגיש בו את גודל השעה המחייב להוקיע את מעשי הטרור והאלימות האכזריים בקול החזק, התקיף והברור ביותר.

עם התמשכות הלחימה והעלייה המדאיגה בפעילות אנטי-ישראלית ובאנטישמיות בקמפוסים ברחבי העולם [יזמה האקדמיה פנייה משותפת](#) מאת פרופ' הראל, יו"ר ות"ת פרופ' יוסף מקורי ויו"ר הקרן הלאומית למדע פרופ' דניאל זייפמן אל ראשי ארגוני מדע, אוניברסיטאות ואקדמיות ברחבי העולם. בפנייה, שכותרתה: "ישראל בשעתה הקשה ביותר - קריאה לקהילה המדעית והמחקרית הבינ-לאומית", הודגש כי חשוב לפעול להבטחת ההגנה על חייהם של סטודנטים ושל אנשי סגל ישראלים ויהודים מול הפגנת אלימות והסתה.

האקדמיה הלאומית ועימה האקדמיה הצעירה יזמו יחד בחודש ינואר את הכינוס "[מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?](#)", שדן באתגרים ובהזדמנויות של "היום שאחרי" המלחמה. מטרת הכינוס הייתה לקיים שיח אקדמי ציבורי על הדרכים לשיקום המדינה ולהובלתה לצמיחה תוך כדי שמירה על יציבות באזור. בכינוס השתתפו חוקרים ואנשי אקדמיה לצד אנשי ציבור וראשי מכוני מחקר בולטים. את הכינוס הובילו נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, יו"ר החטיבה למדעי הרוח פרופ' סרג'יו הרט וחברי הוועד המנהל של האקדמיה הצעירה פרופ' איתי הלוי (יו"ר), פרופ' יעל אלוואיל ופרופ' רוני שרץ-שובל, והוא נערך לפני מאות צופים באולם ואלפי צופים בשידור חי.

למעלה, מימין: אשכול נבו, ציפי לבני; פרופ' יוג'ין קנדל. למטה, מימין: פרופ' יענת ביטון, פרופ' קרנית פלוג, פרופ' סלמאן זרקא, פרופ' זהבה סלומון ובוגרת האקדמיה הצעירה פרופ' מונא ח'ורי, במהלך הכינוס "מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?"

1.4 < קידומו וחיזוקו של הקשר עם אקדמיות זרות

נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל נושא דברים לפני משלחת מאוניברסיטת פנסילוניה

קידום קשריה המדעיים הבין-לאומיים של ישראל הוא אחת המשימות החשובות של האקדמיה, והוא קיבל חשיבות מחודשת בצל טבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו, ובצל התגובות הקשות נגד ישראל והמדע הישראלי בעולם. פניותיו של נשיא האקדמיה לעמיתים מחו"ל זכו לתגובות תומכות ברובן, ובייחוד בלטה תמיכתם החמה של גופי המדע בגרמניה, הן בהודעות פומביות והן בביקורים בישראל. ביוזמת חבר האקדמיה פרופ' יצחק פריד אירחה האקדמיה כמה וכמה משלחות חוקרים

מאוניברסיטאות אמריקאיות מובילות, אשר הגיעו לישראל כדי להביע אמפתיה ולתמוך במדענים הישראלים ולחזק את קשרי המדע עם ישראל נוכח התגובות הקשות נגד המדינה בקמפוסים ברחבי ארצות הברית. כמו כן ביקרו באקדמיה כמה שגרירים זרים.

בשל המלחמה התקיימו השנה כינוסים משותפים מעטים עם אקדמיות זרות, ומרבית האירועים שתוכננו נדחו למועד אחר (לפירוט הפעילויות למען קידום הקשר עם אקדמיות זרות ראו להלן בפרק 5 "קשרים בין-לאומיים").

1.5 < טיפוח הצעירים במדע

האקדמיה רואה חשיבות רבה בהידוק הקשר עם דור המדענים הצעירים ועם המדענים לעתיד, ופועלת לקידום צעירים מצטיינים במערכת ההשכלה הגבוהה. השנה, ביוזמתה של נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן ובשיתוף עם הקרן ע"ש אליכס דה רוטשילד לאומנויות ומלגות לסטודנטים, הושקה תוכנית מלגות חדשה ויוקרתית לתלמידי מחקר לתואר דוקטור במדעי הרוח והחברה. נוסף על זה המשיכו בפעילותם האקדמיה הצעירה הישראלית, תוכניות קאוולי ו-GISFOH, פרסי בלווטניק, תוכנית המלגות להבאת בתר-דוקטורנטים זרים מצטיינים לישראל, קבוצות פורום הצעירים של החטיבות למדעי הרוח והטבע, מלגות אדמס ומלגות קרן פולקס.

פעילויות אלו נועדו לעודד חוקרים ישראלים צעירים ומבטיחים, למשוך חוקרים צעירים מצטיינים מרחבי העולם להשתלב במעבדות המחקר בישראל ולקדם קשר מקצועי ואישי הדוק בין מדענים מצטיינים. לפירוט הפעילות של תוכניות אלה ראו בפרקים להלן.

1.6 < הוגשת המדע לציבור והנחלתו

בשנים האחרונות משקיעה האקדמיה מאמצים רבים בפתיחת שעריה לציבור הרחב כדי לחשוף לפניו את הישגי המדע. האקדמיה סבורה כי העמקת מעורבות הציבור בהישגי המדע היא משליחותם של אנשי ונשות המדע וצורך חיוני של המערכת האקדמית, שתיטיב לתפקד בסביבה ציבורית אוהדת.

הנגשתו והנחלתו של המדע לחברה בישראל וקיום שיח נסמך-מדע בקרב הציבור חשובים לקבלת החלטות מושכלות במישור האישי והלאומי ולגיוס הדור הבא של המדענים הישראלים. גם השנה השקיעה האקדמיה משאבים רבים בקידום תכניה ופעילויותיה בעבר ובהווה במרשתת וברשתות החברתיות. רובם המוחלט של אירועי האקדמיה משודרים בשידור חי ומגיעים לקהל הולך ורב בכל רחבי הארץ.

ההרצאה השנתית על שם צ'ארלס דרווין

ההרצאה השנתית על שם צ'ארלס דרווין, המתקיימת זו השנה השנייה, עוסקת בנושאי סביבה, אבולוציה, אקלים וביולוגיה, והיא נוסדה בזכות מאמציה של האקדמיה למדעים להנגיש את המדע לציבור. השנה, בחודש מאי, נשא את ההרצאה השנתית הפסיכולוג הניסויי פרופ' סטיבן פינקר (Prof. Steven Pinker) מאוניברסיטת הרווארד. נושא ההרצאה היה The Evolution of Rationality (and Irrationality). את דברי הפתיחה נשאו נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ויו"ר החטיבה למדעי הטבע פרופ' ידן דודאי.

למעלה, מימין: פרופ' פינקר מקבל את מדליית ההרצאה השנתית על שם צ'ארלס דרווין מנשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל. למעלה, משמאל: פרופ' פינקר נושא את ההרצאה. למטה: פרופ' פינקר בפגישה עם חוקרים ועם סטודנטים במהלך ביקורו באקדמיה

סדרת "בשערי האקדמיה"

סדרת המפגשים "[בשערי האקדמיה](#)" נערכת זו השנה התשיעית. בכל שנה מתמקדת הסדרה בנושא רב-תחומי אחר. בסדרה משתתפים חברי אקדמיה, חוקרים ואנשי רוח, ומטרתה להנגיש לציבור הרחב נושאים מדעיים כדי לחזק בחברה הישראלית את ערכי הלימוד והמצוינות, ברוח משנתו של נשיאה הראשון של האקדמיה פרופ' מרטין בובר. בשנת תשפ"ד עסקה הסדרה בנושא "עתיד", והיא כללה ארבעה מפגשים בנושאים האלה: עתידה של היהדות, עתידו של כדור הארץ, אוטופיה ודיסטופיה בספרות ועתידו של המוח האנושי. סדרת המפגשים זוכה להצלחה רבה בציבור הרחב ולאלפי שומעים מכל רחבי הארץ הן באולם והן בשידור החי, ולעיתים קרובות אף מארחת תלמידי תיכון ומכינות קדם-צבאיות. עורכי הסדרה הם יו"ר החטיבה למדעי הטבע פרופ' ידן דודאי, חבר האקדמיה פרופ' אבנר הולצמן, נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ונשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן.

חברי הוועד המנהל של האקדמיה הצעירה הישראלית, פרופ' יעל אלואיל ופרופ' איתי הלוי, במפגש "עתידו של כדור הארץ"

מיזם ראיונות החברים

חברת האקדמיה פרופ' אורה אנטין-וולמן ונשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן במהלך ראיון במסגרת מיזם "ראיונות החברים"

בשנת 2016, ביוזמתה של נשיאת האקדמיה לשעבר נילי כהן, פתחה האקדמיה בצילום ראיונות עומק עם חבריה כדי להנגיש את הביוגרפיה האישית והמדעית שלהם לציבור הרחב, ובכך להכיר לו את הישגי המדע, וכן לצורכי תיעוד. חברי האקדמיה המרואיינים מתבקשים לבחור את המראיין שלהם, משורות האקדמיה או מחוצה לה, והראיון מתנהל כשיחה אינטימית. הראיונות מועלים לערוץ היוטיוב ולאחר האקדמיה, והם נגישים לקהל הרחב. עד כה הועלו למרשתת ראיונות עם יותר מ-70 חברי וחברות אקדמיה, ויש כמה המצויים בשלבי הפקה שונים.

בשנה החולפת התפרסמו הראיונות עם חברי וחברות האקדמיה האלה:

[פרופ' משה אידל](#); מראינת: פרופ' מארן ר' ניהוף (יולי 2023)

[פרופ' אורה אנטין-וולמן](#); מראינת: פרופ' נילי כהן (פברואר 2024)

[פרופ' נעמה גורן-ענבר](#); מראינת: פרופ' נילי כהן (אוגוסט 2023)

[פרופ' סרג'יו הרט](#); מראינים: פרופ' גיל קלעי ופרופ' ישראל אומן (פברואר 2024)

[פרופ' דוד הראל](#); מראינים: פרופ' ידן דודאי ופרופ' שמעון אולמן (מרס 2024)

[פרופ' מוחמד חאג' יחיא](#); מראיין: פרופ' יורם בילו (פברואר 2024)

[פרופ' ישעיהו \(אישי\) טלמן](#); מראיין: פרופ' יכין כהן (ינואר 2024)

- [פרופ' נילי כהן](#); מראיינים: פרופ' אבנר הולצמן ופרופ' דניאל פרידמן (יוני 2023)
- [פרופ' מאיר להב](#); מראיין: פרופ' רשף טנא (יוני 2023)
- [פרופ' יוסי לוויה](#); מראיין: פרופ' צבי בן-אברהם (אוקטובר 2023)
- [פרופ' לסלי ליזרוביץ](#); מראיין: פרופ' רשף טנא (יוני 2023)
- [פרופ' אהרן ממן](#); מראיינים: פרופ' ישראל ברטל ופרופ' מארן ר' ניהוף (יוני 2023)
- [פרופ' גדליה סטרומזה](#); מראיינים: ד"ר משה בלידשטיין וד"ר יונתן מוס (אוגוסט 2023)
- [פרופ' אריאל פורת](#); מראיינים: פרופ' עמרי ידלין ופרופ' נירה ליברמן (פברואר 2024)
- [פרופ' מרגלית פינקלברג](#); מראיינים: פרופ' דוד שולמן ופרופ' דנה שלו (יוני 2023)
- [פרופ' דוד שולמן](#); מראיינים: פרופ' יורם בילו ופרופ' רונית ריצי (אוקטובר 2023)
- [פרופ' יהודה שינפלד](#); מראיין: פרופ' עודד אברמסקי (יולי 2023)

תערוכת "בית ועד לחכמים": שישים שנות מדע ודעת"

מוצגים בתערוכה "בית ועד לחכמים": שישים שנות מדע ודעת", המוצגת בבית האקדמיה

מבקרים וקבוצות המשיכו לפקוד השנה את התערוכה "בית ועד לחכמים: שישים שנות מדע ודעת", שהוקמה לציון 60 שנה לחקיקת חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. בתערוכה לוחות מידע ואלמנטים דיגיטליים המספרים באספקלריה היסטורית על מגוון פעילויותיה ומפעליה של האקדמיה, סרט תיעודי הסוקר את המהלכים שקדמו להקמת האקדמיה, מודל של קמפוס האקדמיה וכן תצוגה של ספרי בית הוצאה לאור של האקדמיה. את הקמת התערוכה יזמה נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן, ואצר אותה דמאון פישר-שוטרמן. ניתן לתאם ביקורים והדרכות בתערוכה ללא עלות.

האקדמיה בדיגיטל

השנה המשיכה האקדמיה להשקיע משאבים בהנגשת פעילויותיה השונות במרשתת וברשתות החברתיות [יוטיוב](#), [פייסבוק](#) ו-[X \(לשעבר טוויטר\)](#) וכן פתחה עמוד ברשת [לינקדאין](#). הנהגתם של שידורים חיים מכינוסי האקדמיה הרחיבה את מעגל השומעים מקרב הציבור הרחב, והוא כולל עתה תושבים מכל רחבי הארץ. מספר העוקבים אחר עמודי האקדמיה הכפיל את עצמו, וערוץ היוטיוב של האקדמיה מכיל יותר מ-1,600 הרצאות מדעיות, הזמינות ונגישות לציבור בחינם.

